

't hupke

Verenigingsblad van de West Brabantse Vogelwerkgroep

Nr 201 Zomer 2025

Inhoud

Uit het archief; Markdal	3
De Torenvalk dit jaar	5
De Huismus in wijk Ijpelaar	6
Blauwe Reiger, in het fotomuseum	8
Kerkuil in bedrijfshal	9
De Bosrietzanger	10
Kiske en Mieske	13
Opmerkelijke Steenuil	14
Dagje vogelen met Luuk Wagenaars	15
Natuurgebied in de regio: Struikwaard	16
Bijzondere waarneming, de Lepelaar	17

**Onze nieuwe voorzitter
Maurice Verschuren**
Van de redactie

De redactie en de medewerkers Van t Hupke wensen onze nieuwe voorzitter Maurice Verschuren en de nieuwe penningmeester Luuk Wagenaars veel succes en plezier in het vervullen van hun taken.

In de rubriek "een dagje vogelen met" kunnen we allemaal kennis maken met Luuk.

Veel leesplezier
Jan en Martin

't Hupke is een uitgave van de West Brabantse Vogelwerkgroep en wordt 4x per jaar toegezonden aan onze leden. Het lidmaatschap loopt per kalenderjaar. Opzegging kan alleen schriftelijk bij de secretaris, uiterlijk 1 maand voor het begin van het nieuwe kalenderjaar.
Bank NL47 TRIO 0320 8770 35

Bestuur

Maurice Verschuren (voorzitter)
Ger Duijf (secretaris)
Luuk Wagenaars (penningmeester)
Ineke Buijnsters (PR & communicatie.)
Kees Wijnen (IT + ledenadm.)
Laurie Rijdsdijk (bio-secretaris)

Vormgeving en opmaak

Martin van Leest

Redactie 't Hupke

Martin van Leest
Jan Benoist
redactie@westbrabantsevwg.nl
De redactie is niet verantwoordelijk voor de inhoudelijke teksten.

Vaste medewerkers

Raymond van Breemen
Piet van Iersel
Hans van der Sanden
Willem Veenhuizen
Harry van Vugt
Ria Lambregts (foto's)
Ineke Buijnsters
Wilma Rasink

Tekstcorrectie

Betsie Staal
Hella Ligthart

Website

www.westbrabantsevwg.nl

Webredactie

Ger Duijf / Jac van Peer
website@westbrabantsevwg.nl

Volgend Hupke

Verzenddatum 1 september
Aanleveren kopij 1 augustus

Wenst u t Hupke digitaal te ontvangen stuur dan een mail naar;

secretaris@westbrabantsevwg.nl

Foto omslag:

vogelbescherming

't Hupke wordt gedrukt op gerecycled papier door:
Printwall Breda

Stadsvogels	Willem Veenhuizen
	stadsvogels@westbrabantsevwg.nl
Roofvogels	Raymond van Breemen
	roofvogels@westbrabantsevwg.nl
Uilen	Martin van Leest
	uilen@westbrabantsevwg.nl
Watervogels	vacant
Weidevogels	Agnes van der Sanden
	weidevogels@westbrabantsevwg.nl
Rooskensdonk	Cees Huijben
	rooskensdonk@westbrabantsevwg.nl
De Kamertjes	Oscar Loos
	kamertjes@westbrabantsevwg.nl
Knotwerkgroep	Rob Fisscher
	knotwerkgroep@westbrabantsevwg.nl
4 ^e Bergboezem	Kees Wijnen
	4ebergboezem@westbrabantsevwg.nl
Dintelse Gorzen	Ronald Buijnsters
	dintelsegorzen@westbrabantsevwg.nl
Excursies	Giggi van Melick
	excursies@westbrabantsevwg.nl
Lezingen	Wilma Rasink
	lezingen@westbrabantsevwg.nl
Cursussen	Jan Benoist
	cursussen@westbrabantsevwg.nl

Beste leden,

De in het wild levende vogels en hun leefgebied, dat is wat ons fascineert als vogelaars. Die fascinatie is bij mij begonnen dankzij de West Brabantse Vogelwerkgroep. Het was negen jaar geleden dat ik min of meer bij toeval meeliep met de excursie dauwtrappen, een traditie met Hemelvaart. Van tevoren wordt niet verteld waar je heen gaat; het was naar de Maatjes op de grens bij België, in de buurt van Achtmaal.

Er ging een wereld voor mij open: die mensen leefden in een andere dimensie; ze zagen, en hoorden vooral, vogels waar ik nog nooit van had gehoord. De Blauwborst, de Spotvogel, de Rietzanger, de Zanglijster, eigenlijk wist ik van niets. Ik was verkocht, dat wilde ik ook kunnen. Je moet er wel mee oppassen met zo'n fascinatie, je kunt zomaar voorzitter worden van de West Brabantse Vogelwerkgroep.

Er wordt door veel leden van de vereniging veel werk verzet. Met liefde en plezier, maar toch. Dat kun je wel zien aan de diverse werkgroepen; de Uilenwerkgroep bijvoorbeeld die de Uilenkasten verzorgt, de knotwerkgroep die de biotoop van de Steenuil in stand houdt, de weidevogelgroep die de nesten beschermt tegen maaimachines, de werkgroep de Kamertjes die een kleinschalig weidegebied in stand houdt, de roofvogelwerkgroep met ringen en nestplaatsverzorging, de lezingenwerkgroep, de werkgroep vogelcursussen, de excursiegroep en dan nog de vele vogeltellers. Wat ook gedaan wordt: de website up-to-date houden, de redactie van en het schrijven voor 't Hupke, en het besturen van onze club.

In het wild levende vogels en hun leefgebied. Prachtig. Wat dat laatste betreft nog een tip: vogels zijn perfecte indicatoren van de kwaliteit van de natuur. Daarom is 'Basiskwaliteit natuur' één van de speerpunten van Vogelbescherming Nederland. Via vogelbescherming.leerportaal.com kun je gratis een korte onlinecursus *Basiskwaliteit Natuur* volgen.

De West Brabantse Vogelwerkgroep is een nuttige vereniging, met een lange traditie en een mooi platform om onze fascinatie te beleven: samen voor vogels en natuur.

Namens het Bestuur

Uw voorzitter, Maurice Verschuren

Verstedelijking

In 1914 had Nederland 8 miljoen inwoners nu in 2025 18 miljoen. En wereldwijd 8 miljard. Er zijn miljoenen steden waar de mensen als mieren in een hoop moeten leven. Mijn ouders hadden in het dorp een tuin van 100 meter lang en 15 meter breed. Achter het huis een betegeld stuk (de plets) dan een bloementuin daarachter een moestuin en

dan een boomgaard. Veel familieleden hadden ook zo'n grote tuin. Ik kan mij herinneren dat er spotvogels in de boomgaard zongen en grauwe vliegenvangers op de bonenstaken zaten om insecten te vangen. Als kind ving ik meikevers door aan de beuken heg te schudden. De oude generatie is overleden. De huizen zijn verkocht en afgebroken. Op de oude percelen staan nu meerdere huizen. Bij ouderen blijft er nostalgie maar daar hebben wij nu niets aan. Er moeten 500.000 nieuwe huizen worden gebouwd. Waar moeten deze komen? De open plaatsen volbouwen, de hoogte ingaan en aan de buitenranden grond kopen van boeren. Nee niet verplicht maar voor veel geld. Ik ken alleen de situatie in Breda en moet zeggen dat de Gemeente zijn best doet de stad zo groen als mogelijk te houden. Wij hebben parken en er zijn natuurgebieden aangelegd in combinatie met wateropvang. Bewoners kunnen daar gaan wandelen. De Gemeente beheert nu 180 ha. natuur. Toch moeten wij ze bij de les houden en kritisch volgen. Zoals het plan om in de mooie omgeving van de Trippelenberg te gaan bouwen. Wat zal de toekomst ons te bieden hebben? Met de fiets of te voet naar het bos gaan voor auto's is er niet genoeg plaats meer. De natuurgebieden blijven hopelijk gespaard. Toch wordt er al gevraagd het aantal Natura 2000 gebieden te verminderen om ongestoord stikstof uit te kunnen stoten.

Biemeus.

Uit het Archief: Markdal gegevens.

Enige tijd geleden werd ik door de vereniging Markdal gevraagd of er in het Markdal ook vogels worden gemonitord. Nou dat verwacht ik wel, maar dan niet zoals je vermoedt met een BMP-telling, want dat doe je niet bij een beek van de Belgische grens tot in Breda. Dat is geen doen natuurlijk. Evenwel verwacht ik dat bijvoorbeeld SBB, Brabants Landschap en Natuurmonumenten dat wel doen, maar dan op hun terreinen; die gegevens zijn dan in hun computers te vinden en misschien bij Sovon, maar daar kun je zomaar niet bij vanwege de privacy wetgeving. Maar wat doet de West Brab. Vwg dan wel: er zijn talloze leden die waarnemingen doen en die komen in ons archief terecht. Hans van der Sanden haalde maar liefst 5650 gegevens van de website over de laatste 5 jaar. En we doen ook al jaren waterwildtellingen; dat wordt gedaan door Johan en Brigitte Tolsma, van hen kreeg ik de tellingen van de laatste 5 seizoenen. Dat zijn dan 35 tellingen. Kortom: best wel een hoop gegevens. Ik zal hier proberen om daarover wat te zeggen.

Omdat in de toekomst er best veel gaat veranderen in het Markdal is het toch van belang dat we deze veranderingen volgen en de veranderende vogelstand in de gaten gaan houden (monitoren heet dat). Je moet daarbij in de gaten houden dat dit geen eenvoudige klus is; evenmin is het simpel om uit 5650 gegevens iets over het Markdal te kunnen zeggen. Omdat Waarneming.nl al veelvuldig gebruikt wordt en er leden van de West Brab. Vwg zijn die vaak fietsen dan wel wandelen, zijn er waarnemingen genoeg. Alleen blijft het feit bestaan dat er geen systematiek is afgesproken. Daarom kun je niet zien of er met behulp van deze gegevens in de loop van de jaren wat veranderd is. Kun je er nu weer helemaal niets mee? Dat is natuurlijk ook niet waar.

FOTO, MARTIN VAN LEEST

Om toch enige orde in de vele waarnemingen te brengen heb ik maar eens gekeken naar wat de meest algemene vogelsoorten zijn en welke het minst worden gezien. En dan wel in relatie tot de biotopen die je in het Markdal kunt vinden. Met 'som' in onderstaande tabel wordt bedoeld het totaal aantal waargenomen vogels van die soort en met 'aantal' wordt bedoeld het aantal waarnemingen die in de 5 jaar lange waarnemingen zijn gezien. Het geeft samen een indruk van de groeps grootte.

Grootste aantallen vogelsoorten

naam	som	aantal
Grote Canadese Gans	8010	100
Kokmeeuw	5255	108
Meerkoet	3826	197
Spreeuw	2019	69
Grauwe Gans	1959	89
Krakeend	1869	159
Kauw	1603	69
Kievit	1463	155
Wilde Eend	1116	146
Aalscholver	1004	232

Deze tabel laat zien (wat iedereen die er de laatste jaren komt ook gezien heeft): de Grote Canadese Gans is de meest geziene vogel in het markdal. Dat is ie al jaren en ik heb niet de indruk dat dat gaat veranderen. De Kokmeeuw is geen broedvogel maar bezoekt kennelijk het Markdal in groten getale en in grote groepen. Maar ook de Kievit doet in deze lijst mee en maar gelukkig ook, hoewel hij als broedvogel sterk is afgenomen. Ook zien we dat de Krakeend boven de Wilde Eend eindigt; ook een verandering die zich de laatste tijd voordoet.

FOTO, MARTIN VAN LEEST

FOTO, MARTIN VAN LEEST

Zeldzaamste vogelsoorten

naam	som	aantal
Spotvogel	2	2
Groenpootruiter	3	2
Rietzanger	4	4
Slobeend	4	3
Blauwborst	6	6
Tureluur	7	5
Veldleeuwerik	7	4
Oeverloper	13	9
Witgatje	15	9
Patrijs	19	9

Kennelijk is het met de zangvogels in het Markdal slecht gesteld, gezien het aantal waarnemingen van de Spotvogel, de Rietzanger en de Blauwborst. Zeker de Rietzanger zou je toch in de rietkragen langs de Mark meer mogen verwachten. De Steltlopers heb ik in deze lijst opgenomen omdat we ze soms op de slikrandjes bij een lagere waterstand van de Mark kunnen verwachten. De Patrijs is een wensvogel voor de toekomst; hij is grotendeels in het dal verdwenen, maar is, zoals blijkt uit de tabel, soms toch te zien.

Dan de waterwildtellingen nog, want die doen we niet voor niets al heel lang, ik meen zelfs al meer dan 25 jaar. Daarom ben ik blij dat het nog steeds gebeurt. Maar het valt niet mee om een of andere trend vast te stellen. Dan moet je over al die jaren gegevens hebben en die had ik niet, daarvoor moet je bij Sovon zijn. Opvallend is wel dat de meeste vogels worden geteld in december en de daaropvolgende telling in januari. Ook bij deze tellingen is het zo dat de Grote Canadese Gans het meest is geteld. Dan volgt in aantal: de Kokmeeuw, de Grauwe Gans, de Meerkoet en de Wilde Eend. De Kokmeeuw staat vaak op de tweede plaats maar in zowel 2023/2024 (280) als in 2024/2025 (126) is het aantal aanzienlijk minder geworden.

Dan de zeldzame waarnemingen nog als ik alleen kijk naar de watergebonden vogels; de Oeverloper staat als zeldzaamste bovenaan gevolgd door Smient, de IJsvogel en de Kleine Mantelmeeuw (let op: dit is een trekvogel die je dus in de winter niet verwacht te zien). Wel is de Kuifeend een vogel die toch regelmatig wordt gezien, waarvan de laatste jaren steeds vaker.

Piet van Iersel

Bronnen:

Hupke nr 190 en 191: Voorstel voor een vogelvriendelijke inrichting Markdal (deel 1 en deel 2).

De Torenvalk, dat valt tegen dit jaar

Ja, dat denk je zelf misschien ook wel. Dus hoe kom je erachter of je idee klopt of niet klopt. Omdat ik zelf al sinds het bestaan van www.waarneming.nl mijn eigen waarnemingen invoer dacht ik, dat is makkelijk: kijk naar de afgelopen jaren en zie dan hoe het staat met je eigen waarnemingen. Dat lijkt een goed idee, maar dat is me tegengevallen. Daar kon ik geen brood van bakken. Maar er zijn meerdere opties. Gelukkig bestaat <https://liveatlas.sovon.nl/liveatlas/result/> en daar kun je wel wat mee.

FOTO, RIA LAMBREGTS

Sovon maakt deze figuur van de waarnemingen van vele deelnemers aan de Liveatlas. En wat zien we hier: dit jaar worden er aanzienlijk minder Torenvalken gezien dan in de vijf jaren ervoor. Zo grofweg gezien lijkt het er op dat we onder de tien procent zitten en de vijf jaren daarvoor toch wel 5 tot 8 procent hoger. Dat bevestigt mijn vermoeden dat er dus minder worden gezien dan vorige jaren. Maar hoe komt dat dan? Zitten ze allemaal in deze tijd te broeden? Is er minder voedsel?

Kijk, als het nu een erg nat voorjaar was en alle muizen zouden zijn verdronken door het hoge water, dan kon dat een verklaring zijn, maar de laatste weken zijn de droogste van de laatste jaren, dus dat kan het niet zijn.

Ondertussen doet de zoogdierenvereniging onderzoek naar het vóórkomen van muizen, mogelijk levert dat een verklaring op.

Verder bestaat het verzoek van Sovon om de films van Beleef de Lente bij de Torenvalknestkasten te bekijken en na te gaan welke muizen worden aangedragen bij die kasten. Daar moet je dan natuurlijk wel de kennis van de verschillende muizensoorten voor hebben.

En dan is er nog het verzoek om van de Torenvalkkasten die je kent, bij te houden en door te geven of er gebroed wordt. Doe dat dan aan de roofvogelwerkgroep, zodat we een idee hebben van de broedgevallen in de buurt van Breda.

Piet van Iersel

Bronnen:

Sovon: Jaar van de Torenvalk.

Nieuwsbrieven van de WBVW van april en mei 2025.

Factsheet: help de Torenvalk, plaats een muizenruiter. Uitgave VBN.

FOTO'S, NICK JANSSEN

Huismus ervaringen in Breda, in de wijk IJpelaar.

Vóór en tijdens het jaar van de Huismus 2024

Wie kent (ze) hem niet, de Huismus (Passer domesticus), één van de talrijkste vogelsoorten van ons land. Altijd in de buurt van onze menselijke bewoning. Genietend van ruige, rommelige ruimten, hagen en heggen om in te schuilen en zanderige bodems om zich te wassen. Nestelend in gebouwen, vaak onder de eerste rij pannen achter de dakgoot, in andere holten, gaten en nestkasten. Huismussen zijn alleseters, van broodkruimels, zaden en granen tot zelfs kleine insecten aan toe.

FOTO, GER DUIJF

Van 1980 tot heden is de landelijke populatie met wel 60% afgenomen (Sovon): naar 600.000 tot één miljoen paar. Door allerlei maatregelen worden er te weinig Huismussen volwassen. Bijvoorbeeld door stedelijke uitbreiding met afname daardoor van geschikte voedselbronnen, en door renovaties door middel van isolatie van muren en daken, waardoor het nestelen en het zich vestigen onmogelijk worden gemaakt.

Daar waar de Huismus aanwezig is en zich kan vestigen, houdt ze ook stand. Ze zijn zeer plaatstrouw en honkvast. Vandaar dat bij renovaties de mussen verdwijnen en zich vestigen waar nog niet gerenoveerd gaat worden....op naar de oudere daken!

Doch de laatste jaren zien we landelijk en plaatselijk een licht herstel, ook in onze provincie.

Wij, en U, willen wel eens weten, of al die vervangende maatregelen (mitigerende, wettelijke nestelvervangingen via die renovaties) wel helpen of effect hebben. En vooral waar de Huismus en andere vogelsoorten dan blijven.

Diverse leden zijn betrokken bij verschillende renovatieprojecten in Breda (Hoge en Lage Vucht, Brabantpark, IJpelaar) en via Vogelbescherming Nederland monitoren we, in het kader van het B5-project, in de wijk Driesprong (natuur inclusief bouwen). Hierbij zijn diverse type nestkasten ingemetseld of aan de gevels bevestigd als vervangende broedgelegenheden.

Meestal zijn het betonnen kasten type Gierzwaluw en Koolmees. Soms zien we zelfs 'Mussentillen' in enkele tuinen staan.....als advies van ecologische bureaus?? Tijdens de kartering van de bebouwde kom van Breda (2002 tot 2008) schatten we de populatie op ca 1.100 tot 1.500 territoria. Niet alle wijken zijn toen onderzocht.

Ervaringen en bijzonderheden in de wijk IJpelaar

Een stadswijk gebouwd eind jaren 1960 en 1970.

Rijtjeshuizen, bouwblokken, diverse flatgebouwen en hofjes, circa 5 vierkante kilometer oppervlakte.

Het openbaar groen is goed aanwezig met vele gazons, veel bomen en speelgelegenheid. Pleksgewijs zijn er grotere villatuinen, een zware platanenlaan (Platanus acerifolia) in de Zwijsbergenstraat, en zware acacia's (Robinia pseudoacacia) in de Groot IJpelaardreef.

Als begrenzing van de vele particuliere tuinen zijn opvallend veel beukenhagen, meidoornhagen en enkele vuurdoornhagen aanwezig.

Ondergetekende heeft in een deel van de wijk IJpelaar, begrensd door Mathenestestraat, Muiderslotstraat, Rijnauwenstraat, en Loevesteinstraat, een aantal jaren de Huismus extra aandacht gegeven, gekarteerd op zingende, tjilpende Huismusmannetjes, met het volgende resultaat:

2002: ongeveer 30 territoria

2010: ongeveer 18 territoria

2015: 20 tot 25 territoria

2018: ongeveer 14 territoria

2021: ongeveer 40 territoria

2024: ongeveer 53 territoria!

Vanwege dakrenovaties (via Laurentius woningbouwvereniging) zijn in 2012 in de omgeving van de Amerongenstraat veel houten nestkasten opgehangen voor de Gierzwaluw (type Mourmans), een mitigerende maatregel.

Al een jaar of vijf zien we dat er op andere plekken in de wijk nieuwe vestigingen plaatsvinden, doch vaak maar één koppel of enkele paren.

In 2021, 2023 en zelfs in 2024 zagen we dat de Huismus diverse houten nestkasten van de Gierzwaluw (omgeving Amerongenstraat) in bezit nam. Vandaar misschien wel die behoorlijke toename vanaf 2021! Een jaarlijks beter broedsucces?

Van enkele bewoners aldaar hoorden we dat de Gierzwaluw succesvol is in het verjagen van de Huismus uit de nestkast! Verder worden er in de wijk (vaak te pas en te onpas) meerdere nestkasten aan de gevels bevestigd, tot heden zonder resultaat!

Vogels houden van Breda

Kartering 2024

We noteren kleine kolonies of enkele solitaire vestigingen:

Haamstede/Hofwijkstraat 13

Hornstraat 6

Doornenburgstraat 5

Rijnauwenstraat/Amerongenstraat 6

Bronkhorststraat 7

Enkele of de meer solitaire nestplaatsen bevinden zich bij:

Mathenessestraat 5

Wolfraadstraat 4

Amstenradestraat/Hillenraadstraat 4

Walenburgstraat 1

Ik heb maar één slaapplek ontdekt, in een grote breed uitgroeiende huls in de Doenradestraat.

Ze zijn hier niet altijd aanwezig en hoogstens met 2 tot 6 exemplaren (zie foto).

Samenvattend

Door de jaren heen zien we een wisselend beeld van aanwezigheid en vestiging. Volgens mij een gevolg van onrust in de omgeving. Diverse dak-, huis- en tuinrenovaties vinden plaats, evenals rioleringswerkzaamheden, herinrichting van wegen en paden, en zelfs hak- en snoeiwerkzaamheden in de broedtijd.

Omdat de Huismus zeer plaatstrouw is, zoekt hij steeds andere of betere nestelgelegenheid.

Doch de laatste jaren, ondanks de diverse werkzaamheden en de dakrenovatiestilte.....zien we gelukkig een lichte toename.

Natuurlijk speelt een groene, wat ruigere omgeving met verschillende hagen een zeer belangrijke rol in de overlevingsstrategie van onze Huismus!

Willem Veenhuizen, april 2025

Bronnen:

P. van Iersel, H. van der Sanden, A. van der Sanden,

W. Veenhuizen 2009: Vogels (houden) van Breda, blz. 40-42, NPM Breda.

Sovon: Vogelbalans 2023

Sovon: Nieuws, 36^e jaargang december 2023.

P. van Iersel 2024: De Huismus, 't Hupke, jaargang 55 nummer 196

W. Veenhuizen 2024: Huismus, vogel van het jaar, Uitgave

Natuurplein de Baronie, december 2024

HUISMUSSENKASTEN, UNITURA.NL

Blauwe reiger in strenge winter

Bij mijn vrijwilligerswerk voor het Nederlands Fotomuseum moet ik veel in de stokoude lectuur over natuur en vogels grasduinen. Daarbij kwam ik het verhaal bij deze foto van een kleumende Blauwe Reiger tegen. De fotograaf bleek er in een publicatie in het tijdschrift De Wandelaar ook over geschreven te hebben. In 1935 blikte hij namelijk in acht artikelen terug op zijn 25 jaar als vogelfotograaf. Die "hij" was Johannes Vijverberg, een Zeeuwse schoolmeester. Hij leefde van 1880 tot 1965. Vooral in de weekenden trok hij eropuit met zijn camera om het vogelleven op Schouwen vast te leggen. Vaak ging hij eerst op verkenning, ook om een tip van zijn leerlingen of kennissen te controleren. Hij was dus een bekende man op Schouwen. In het voorlaatste en laatste deel van de reeks herinneringen besteedt hij aandacht aan de tragische vogel op deze foto.

Wat was het geval? De Blauwe Reiger gold lang als schadelijk wild, als concurrent van de vissers; vergelijk het met de Aalscholver tegenwoordig. Neerknallen, dus! Reigers waren dan ook schuwe vogels. Toen deze reiger door de ontberingen in de strenge winter van 1933 noodgedwongen minder schuw werd, werd hem dat dan ook noodlottig. Hij schoot in een in onbruik geraakte duiker bij het Kakkersweel in Kerkwerpe. Daar sijpelde nog een straaltje water uit waarin soms nog wat eetbaars te vinden was.

Toen Vijverberg de reiger hier in de omgeving van zijn woonplaats ontdekte, was hij echter niet de eerste. Een jagende visser was hem vóór geweest. Die dook op naast onze schoolmeester die de bui al voelde hangen. Vijverberg hield een pleidooi om de vogel in leven te laten, maar voelde wel aan dat dit de man niet kon vermurwen. Op zijn verzoek om nog niet te schieten, was de man echter bereid te wachten tot Vijverberg zijn foto gemaakt zou hebben! Dat deed hij de volgende dag, 29 januari. Twee dagen later hoorde hij het schot klinken. Vermeldenswaard is nog dat Vijverberg zijn auto als schuilhut gebruikte bij het maken van de foto. Herkenbaar voor ons!

Een triest verhaal voor vogelliefhebbers. Maar wat er, zeker voor de invoering van de Vogelwet van 1912, geschoten en opgezet werd door erkende natuur- en vogelliefhebbers doet je beseffen dat er toch wel dingen ten goede veranderd zijn. Je moet overigens wel bedenken dat de heren (en enkele dames) destijds nog niet over de middelen konden beschikken waarmee wij tegenwoordig uitgerust zijn. Maar dat is mijns inziens nog geen reden om dan maar te gaan schieten...

Educatie werd vaak als reden opgegeven voor het schieten van vogels. Zo kon je het publiek in musea als dat van Artis middels opgezette exemplaren vogels laten zien en leren kennen. Fotografie bood hier uitkomst. Jammer genoeg wordt educatie nog steeds als argument door uitbuiters van levende uilen en roofvogels bij evenementen.

Gelukkig konden de resultaten van de jacht met de camera – ook de titel van een tentoonstelling in het Nederlands Fotomuseum enige jaren geleden – vanaf circa 1900 sterk bijdragen aan de vogelkennis. Daarbij werden overigens soms complete roofvogelnesten uit de nestbomen gezaagd. Dankzij de volharding van de ouders – die bleven voeren – liep dit meestal toch nog goed af voor de jongen. Er waren ook fotografen die bij hun hobby de nodige voorzichtigheid betrachtten. De afstands-ontspanner in de nestomgeving was al vroeg in gebruik, ook Vijverberg maakte er soms gebruik van. Destijds een dure hobby want je wist nooit wanneer zo'n vogelpoot die draad zou raken en of het resultaat de kostbare glasplaat waard was! Omdat de natuurlijke omgeving drastisch veranderd is, zijn we al met al nog niet echt veel opgeschoten met de toename van de natuurbescherming. Die bescherming door instellingen als Vogelbescherming en Natuurmonumenten begon begin twintigste eeuw, toen Blauwe Reigers en andere vogels nog als schadelijk wild werden beschouwd en bejaagd.

Onderstaande foto is te zien op de website van het Nederlands Fotomuseum als nummer JVI-360. Helaas is hij gespiegeld gescand.

Henriette Huijgens

Kerkuil in bedrijfshal

Inleiding

Op 7 februari jl. kreeg ik rond 13.00 uur een telefoontje van Annemarie Brosens van Vogelrevalidatiecentrum (VRC) Zundert dat er in Breda in een bedrijfshal een Kerkuil zat. Ik heb Raymond gebeld en die was toevallig thuis en had wel tijd om even mee te gaan kijken. Dus, zo gezegd zo gedaan. Wij togen samen, na een telefoontje met het bedrijf, naar de bedrijfshal van ongeveer 5000 vierkante meter van groothandel Elka Pieterman Holland B.V. aan de Eikdonk. Volgens Joost Wevers was de Kerkuil vermoedelijk op donderdagavond binnen gevlogen door de openstaande deuren van de hal. We zagen de Kerkuil zitten, hoog en droog (maar vooral erg hoog) in de bedrijfshal.

Eerste poging

Met de bereidwillige en bezorgde Joost afgesproken dat we zouden proberen de Kerkuil te vangen.

Met Annemarie afgesproken dat we een levende muis en een klapnet konden komen halen in Zundert. Dus op naar Zundert en daarna weer met een klapnet, een levende en een dode muis, en een dood kuiken, naar de bedrijfshal. Het was inmiddels 16.00 uur. Joost zou proberen 's avonds nog de deuren open te zetten, je weet maar nooit, mogelijk vliegt de uil weer naar buiten (dat lukte helaas niet).

In het weekend ging Joost met zijn dochter kijken en toen bleek dat al het aas weg was en het net dichtgeslagen. Maar de Kerkuil vloog nog rond. Zijn dochter had de dag van haar leven door van zo dichtbij een Kerkuil te zien vliegen.

Tweede poging

Afgesproken dat we na het weekend een nieuwe poging gingen wagen om de uil te vangen. Maar voordat ik in Zundert weer een nieuwe muis wilde gaan halen, werd ik gebeld door Annemarie dat er een Kerkuil uit Breda op weg was naar het VRC. En tegelijk ontving ik een foto van Joost dat men de Kerkuil had kunnen pakken omdat deze danig verzwakt was. Door één van de medewerkers is de uil meteen naar Zundert gebracht.

In de consternatie was men vergeten de val mee te terug te nemen naar Zundert. Helaas is de Kerkuil daar een uur later overleden, hij was dus te zeer verzwakt. Een Kerkuil kan niet meer dan enkele dagen zonder eten, vandaar ook dat bij sneeuwval veel Kerkuilen sterven van de honger. De val heb ik opgehaald en terug naar Zundert gebracht.

Geringd

Ik kreeg vanuit Zundert het bericht dat de Kerkuil helaas niet meer te redden was maar dat hij (of zij) wel geringd was, en wel met een ring van het ringstation Helgoland in Duitsland. Dat deed ons vermoeden dat de Kerkuil was meegelift met een vrachtwagen uit Duitsland omdat Kerkuilen normaal gesproken niet zo ver van huis gaan.

Na info bij eigenaar Joost bleek inderdaad dat die bewuste donderdagavond een vrachtwagen uit Duitsland was gelost. Het ringnummer is door een bevriende ringer ingevoerd in het ringsysteem maar we hebben nog geen bericht gekregen over waar en wanneer de Kerkuil geringd is.

Met dank aan Joost van Elka Pieterman, Raymond en Annemarie.

Jan Benoist

Bosrietzanger (*Acrocephalus palustris*)

De Bosrietzanger is een fantastisch goede zanger met een uiterst gevarieerde zang. Het is een zeer goede nabootser van andere vogelsoorten en vaak is het aanvankelijk moeilijk vast te stellen of de zang van de Bosrietzanger is of van een nagebootste soort.

FOTO RIA LAMBREGTS

De naam

Bosrietzanger (*Acrocephalus palustris*).
Acrocephalidae betekent spitskoppige. Vermoedelijk is deze naam aan een groep vogels gegeven door de Duitse ornitholoog J.F. Naumann (1780-1857). De tot deze groep behorende vogels houden de kop tijdens het zingen omhoog of spits naar boven.
Streeknamen van de Bosrietzanger zijn Rietschietertje, Wilgensijsje en Wylgesyske (Fries).

Kenmerken

De Bosrietzanger behoort tot de egale *Acrocephalus* zangers. Dit zijn ongestreepte, olijfgleurige tot rossige moerasvogels, die vaak op een staande stengel zitten. De Bosrietzanger is olijfgroen van kleur en heeft een snavel die iets korter en dikker is dan die van de Kleine Karekiet, (*Acrocephalus scirpaceus*). De achterkop is hoekig en de oogring opvallender dan de onduidelijke korte bleke streep boven het oog. De duimvleugel is donker en de poten donkerroze. De bovendelen zijn zandkleurig, de stuit is bruin. De buik, borst en keel zijn geelbeige. Er is geen verschil tussen mannetjes en vrouwtjes.
Met driehoekige vleugels vliegt hij laag en snel. De staart is vrij lang.
Uiterlijk is de Bosrietzanger in de vrije natuur niet te onderscheiden van de Kleine Karekiet. Alleen aan de zang zijn deze broedvogels te herkennen. Mocht je een dode vogel vinden dan kun je de soort bepalen door naar de vleugel te kijken. Belangrijk is dat de tertials en armpennen van de Bosrietzanger smalle lichte zomen hebben en dat de witachtige halvemaaanvormige zomen van de zeven of acht

zichtbare handpennen opvallen tegen een donkerder achtergrond.

De Bosrietzanger is een nachtelijke lange-afstandstrekker die overwintert in zuidelijk Afrika van Zambia tot Namibië. Nederland vormt de westgrens van het Europese verspreidingsareaal, de tiental paren omvattende Engelse broedpopulatie niet meegerekend. De verspreiding strekt zich noordwaarts uit tot Zuid-Noorwegen, zuidwaarts tot de Loire in Frankrijk en oostwaarts tot voorbij de Oeral. De Bosrietzanger komt bij ons begin mei aan en vertrekt vanaf begin augustus via Zuidoost-Europa weer naar het overwinteringsgebied. De rui vindt plaats in het winterverblijf.

Geluid

De roep van de Bosrietzanger is een droog, ratelend 'terr' of een zacht 'tjek'. De zang is levendig en vloeiend, met een grote variatie. Ze zingen het best in de schemering maar ze kunnen ook overdag worden gehoord. Maar let op, ze zingen dan wat zachter en kunnen dan wat Kleine Karekietachtig klinken, maar de zang is kenmerkend met het nasale 'tzébieie' met veel raspende tonen. Ze zingen over het algemeen vanuit de vegetatie waarbij de snavel duidelijk wordt geopend. Dit in tegenstelling tot de Kleine Karekiet die de snavel bijna niet opent tijdens het zingen. Tijdens het zingen is de Bosrietzanger meestal beter te zien dan de Kleine Karekiet. Hij klimt regelmatig naar de top van zijn zangpost, dan is de wijdgeopende snavel en de heloranje mondholte te zien. (zie foto)

In Afrika leert de Bosrietzanger in zijn eerste winter een groot deel van de vogelgeluiden kennen die, samen met de rond de geboorteplek opgevangen geluiden, later zijn eigen zang vormen.

Bij onderzoek in België bleken individuele Bosrietzangers tenminste 41 Afrikaanse vogelsoorten en 31 Europese vogelsoorten te kunnen imiteren. Dit is niet vreemd als je bedenkt dat een Bosrietzanger gemiddeld slechts 55 dagen per jaar op de Europese broedplaats verblijft.

De Bosrietzanger heeft dus geleerd verschillende soorten na te bootsen.

Voedsel

Het voedsel bestaat vooral uit insecten. De Bosrietzanger is niet erg kieskeurig, ze eten zowel vliegende als niet vliegende insecten. In de nazomer staan ook bessen op het menu. Broedvogels foerageren ook in boompjes, de vogels op trek soms eveneens in struiken.

Voorkomen

Als een van de laatste zomervogels arriveert de Bosrietzanger in ons land. Een enkele keer lijken de eerste te arriveren eind april, maar dat is dan vaak een mogelijke vergissing van de waarnemer. Het merendeel komt pas vanaf half mei aan. Tot diep in juni kunnen ze hun broedplaatsen bezetten.

De Bosrietzanger is een typische bewoner van struweel- en ruige zomen. In de broedhabitat moeten stevige opgaande kruiden aanwezig zijn zoals brandnetels, harig wilgenroosje, moerasspirea of koninginnenkruid. Enige opslag van bijvoorbeeld wilg is noodzakelijk vanwege het uitzicht en een goede zangpost.

De Bosrietzanger komt vrijwel even vaak voor als de nauw verwante Kleine Karekiet maar bezet dan een wat droger en meer bebost gebied.

Een relatieve dichtheidskaart laat een duidelijke voorkeur zien voor rivierklei- en zeekleigebieden. Op deze voedselrijke gronden kunnen zich weelderige ruigtevegetaties ontwikkelen, hier gedijt de soort het best. De verruiging van de Biesbosch, door het wegvallen van het getij, heeft de soort hier goed gedaan. In de Biesbosch zijn naar schatting 1300 tot 1400 broedparen.

Vijftig jaar geleden was de Bosrietzanger waarschijnlijk al vrij algemeen in West-Brabant. De bezetting was in de periode 1973 tot 1977 en 1998 tot 2000 nagenoeg gelijk. De Bosrietzanger is een indicator voor verruiging van onze moerassen. Wanneer landbouwgrond uit de productie wordt genomen, volgt binnen enkele jaren een explosie van distels en brandnetels, het ideale broedgebied van de Bosrietzanger. Op de zandgronden is de soort vooral te vinden in de beekdalen en moerassige laagtes. Er bestaat een vermoeden dat de situatie op de zandgronden is verslechterd door de schaalvergroting in de landbouw en door verdroging.

Het aantal broedparen voor Nederland wordt geschat op 60.000 tot 110.000 paren. Het vaststellen van het aantal broedparen van de Bosrietzanger is lastig. Hiervoor moet je eind mei begin juni vroeg op pad. Alleen ruim vóór zonsopkomst zingen alle mannetjes gelijk. Na de eileg valt de zangpiek vrijwel stil. Een broedvogeltelling moet dus half juni zijn afgerond.

Broedbiologie

Het nest van de Bosrietzanger wordt met hengsels als een mandje aan enkele verhoutte, overjarige stengels opgehangen. De Nederlandse broedvogels beginnen merendeels in de laatste decade van mei en de eerste decade van juni met de eileg. Dit met een verschil van ongeveer 5 dagen tussen Zuid-Limburg en het noordelijker gelegen Drenthe. Een legsel bestaat uit 4 tot 5 groenachtig witte eieren met bruinige streepjes en vlekjes. De broedduur is 12 tot 14 dagen. Na 10 tot 12 dagen verlaten de jongen het nest. Hierna worden ze nog enkele dagen gevoerd door hun ouders. Bosrietzangers hebben één broedsel per jaar. Voor een zangvogel kennen Bosrietzangers een fenomenaal broedsucces (65% volgens de Mayfield-methode). Bij veel zangvogels is dit de helft lager.

Waardvogel

De Bosrietzanger is soms het slachtoffer van de broedstrategie van de Koekoek (*Cuculus canorus*). De Koekoek legt regelmatig een ei in het nest van de Bosrietzanger. Maar de Bosrietzanger is moeilijk te foppen, als Koekoekvrouwje moet je van goeden huize komen om de Bosrietzanger te foppen.

FOTO RIA LAMBREGTS

De Hamburgse ornitholoog Karsten Gärtner heeft dit vastgesteld na een onderzoek van twaalf jaar. Hij controleerde regelmatig de nesten van 1800 Bosrietzangers. In tachtig procent van de gevallen pikte de Bosrietzanger het koekoeksei kapot en gooide het over de rand van het nest. In zeven procent van de gevallen liet de Bosrietzanger, bij het aantreffen van een vreemd ei, het nest in de steek. En dus werd slechts in dertien procent van de gevallen het vreemde koekoeksei geaccepteerd. De aan de Bosrietzanger verwante Kleine Karekiet accepteerde vrijwel altijd het Koekoeksei. Als Karsten Gärtner een legsel van de Bosrietzanger verving door Ringmuseieren en er een eigen ei van de Bosrietzanger in liet liggen, dan gingen alle Ringmuseieren eruit en bleef het eigen ei liggen. Als er alleen vreemde eieren in het nest lagen werd dat in vijftig procent van de gevallen geaccepteerd. Het aan het legsel toevoegen van een ander Bosrietzangerei was altijd mogelijk. Een Bosrietzanger gooit dus niet alles uit het nest wat afwijkt van het geheel, Bosrietzangers hebben kennelijk een duidelijk beeld van de soorteigen eieren. Bij geen enkele proef lukte het om de Bosrietzanger zover te krijgen dat ze een soorteigen ei verwijderde. De Bosrietzangers laten zich dus zelden door een Koekoek gebruiken om een Koekoeksjong groot te brengen.

VERSCHIL KLEINE KAREKIET EN BOSRIETZANGER

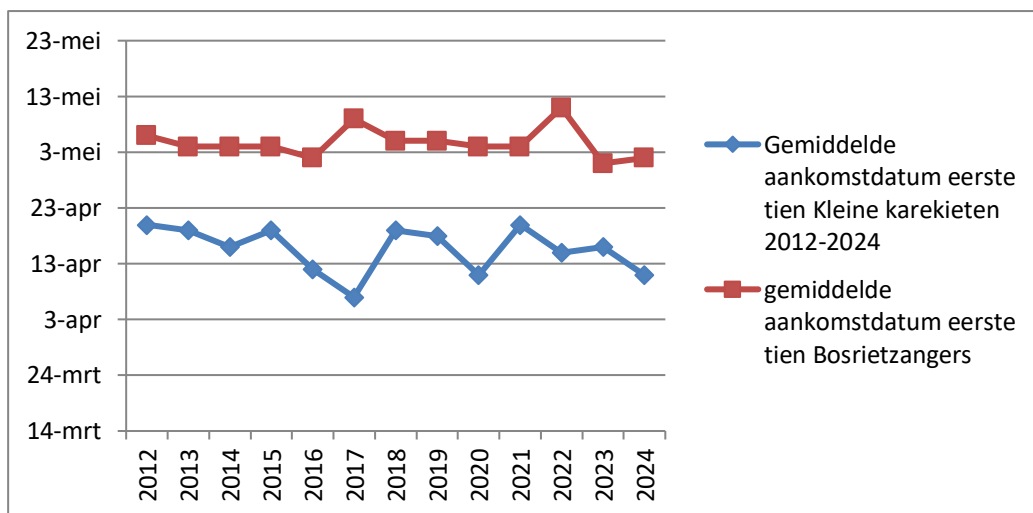
Toelichting bij grafiekje

Er zijn van vóór 2012 wel fenologiegegevens aanwezig in het archief van de Vogelwerkgroep, maar deze zijn te beperkt en waarschijnlijk gedeeltelijk onjuist om daaraan een conclusie te verbinden. Verschillende van de waarnemingen duiden erop dat de waarnemer niet het verschil in de zang herkende van de Kleine Karekiet en de Bosrietzanger. Waarnemingen van de Bosrietzanger van rond half april zijn bijna zeker vergissingen. Duidelijk is te zien in het grafiekje dat de Bosrietzanger 10 tot 13 dagen later bij ons arriveert dan de Kleine karekiet. De Bosrietzanger herkennen blijft moeilijk!

Bronnen:

Sovon 1987: Atlas van de Nederlandse vogels.
Sovon Vogelonderzoek Nederland 2002: Atlas van de Nederlandse Broedvogels 1998-2000.
Sovon Vogelonderzoek Nederland 2018: Vogelatlas van Nederlandse Broedvogels, wintervogels en 40 jaar verandering. Kosmos Uitgevers, Utrecht/Antwerpen.
Sovon Vogelonderzoek Nederland: Broedvogels in Nederland 2020. Avifauna van Noord-Brabant, van Erve 1967.
Samenwerkingsverband West-Brabantse Vogelwerkgroepen 2007. Atlas van de West-Brabantse broedvogels, NPN media, Breda.
Vogels van Europa, Noordboek Natuur.
Archief de Vogelwerkgroep.

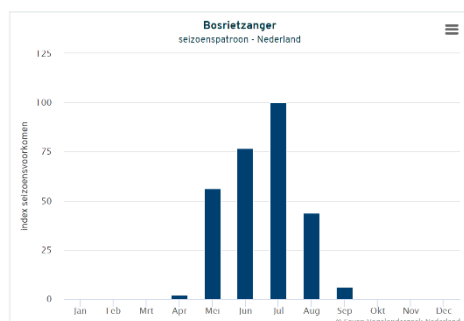
Hans van der Sanden

Seizoensvoorkomen

seizoenspatroon

historisch (1978-1983)

BIOTOOP BOSRIETZANGER, FOTO MARTIN VAN LEEST

Jong van Kiske en Mieske duikt op bij zendmast in Augustapolder in Bergen op Zoom

Op 16 mei 2023 heeft Peter van Geneijgen, in bijzijn van ondergetekende, twee juveniele Slechtvalken geringd op de toren van de Grote Kerk in Breda; een man en een vrouw (zie Hupke nr. 194 herfst 2023). Op het moment van ringen waren de jongen niet vliegvlug. Beide jonge Slechtvalken zijn succesvol uitgevlogen. Op 16 februari 2025 kreeg ik via het vogeltrekstation een melding dat een gezonde jonge vogel (vrouw, deze info was bij melder nog niet bekend) werd gezien, roepend vanaf de zendmast en daar ook rondvloog. Afstand van de toren van de Grote Kerk (ringplaats) richting de zendmast in Bergen op Zoom is 36,3 km. Als je de exacte ringdatum neemt en de datum van de waarneming, zit daar een periode van 1 jaar en 8 maanden tussen. Het ringen van vogels en zeker kleurringen die goed zijn af te lezen met een telescoop, is waardevol. Door vogels te ringen en ze bij terugvinden (al dan niet levend) te melden, kom je veel te weten over leeftijd, terreingebruik (habitat) en verplaatsing (dispersie/vogeltrek). Het is belangrijk om een ring die je vindt te melden bij het vogeltrekstation; je kunt zo een bijdrage leveren aan onderzoek, studie en de bescherming van vogels. Het is voor mij geen gewoonte om wilde vogels van een naam te voorzien. In 2020 werd er via Paul Maassen, de beiaardier van de Grote Kerk, een oproep gedaan om een paar Slechtvalken van een naam te voorzien. Van de 82 inzendingen deed maar liefst 28% van de deelnemers het voorstel om de roofvogels te noemen naar het boerenechtpaar Kiske en Mieske. De jury koos de namen uit de meerderheid van de inzendingen. Het paar Slechtvalken is sinds het afgelopen jaar vertrokken van de toren van de Grote Kerk in Breda. Het koppel dat sinds 2024 hun intrek heeft genomen op de toren van de Heilig Hartkerk heeft, evenals in 2024, nu weer jongen. We hebben niet kunnen achterhalen of dit Kiske en Mieske zijn.

Raymond van Breemen

FOTO, RAYMOND VAN BREEMEN

Oude knoest

Raymond van Breemen meldde bij de knotbaas Rob Fisscher dat hij een mooie oude knotwilg aan het Bergse Pad in de Lage Vucht zag staan. Op zich prima voor Steenuiltjes en ander broedsel, maar door zijn grote pruiik stond die oude knoert op omvallen. Het kostte de knotwerkgroep twee ochtenden om deze wilg een flinke knipbeurt te geven. De boer wat verderop van hoeve Hooiberg was behulpzaam met het brengen van lange ladders. Het halfwerk van de eerste zaterdag werd daarna in prachtig lenteweer met veel voldoening afgemaakt.

Deze knoert wordt op wel 150 jaar geschat. Op Topotijdreis staat de oude knar al honderd jaar ingetekend. Met verder natuurherstel zou dit een heel gewilde nestelplek zijn. Het nieuwe Bredase plas-dras weidevogelgebied 'De Moeren' ligt op een steenworp afstand. Dat smaakt naar meer!

Joop van Riet

FOTO'S JOOP VAN RIET

Opmerkelijke Steenuil in Hoge Vucht

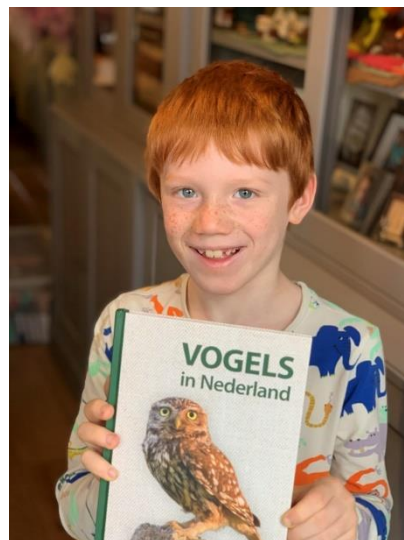
In het voorjaar van 2024 krijgt Raymond van Breemen een telefoontje van een mevrouw die met haar gezin woont in een rijtjeshuis in de Hoge Vucht; zij vertelt dat er in de achtertuin al een paar maanden een Steenuil zit. Raymond is de veldmedewerker in dit gebied en is dezelfde dag nog gaan kijken. Mevrouw des huizes deed de deur open met naast zich haar zes kinderen. Heel de familie was dolenthousiast dat er een Steenuil bij hen in de tuin zat. De tuin bleek niet groter dan 25 m² met daarin een schuurtje, een boom en een speeltoestel. Het huis staat middenin een drukke woonwijk van Breda en het gezin telt 8 personen; vader, moeder en 6 kinderen die soms allemaal tegelijk in de achtertuin zijn, maar de Steenuil zit rustig in de boom boven de spelende kinderen. In de tuin hangen ook verschillende nestkasten formaat koolmeeskast.

In de kast met een groot uitgevallen vliegopening probeerde de Steenuil regelmatig naar binnen te komen wat natuurlijk niet lukte.

Om de familie te helpen en omdat wij natuurlijk benieuwd waren of deze Steenuil mogelijk een partner zou vinden, besloten wij om er een Steenuil kast te plaatsen. Deze staat nu bovenop het dak van de schuur en de Steenuil maakt er handig gebruik van.

Hoe dit gaat aflopen is de vraag, maar de zes kinderen vinden het prachtig en zijn de toekomstige uilenbeschermers.

Martin van Leest, Uilenwerkgroep

Luuk Wagenaars

Een snelle reactie van Luuk op de vacature van penningmeester zelfs zo dat de ALV er voor moest worden aangepast. Als bestuur hadden we vooraf kennismemaakt op een zonnig Princenhaags terrasje. Na vragen over kennis, motivatie en betrokkenheid volgde een rondje 'wie is wie' en 'wie doet wat' binnen het bestuur. Luuk: je bent van harte welkom!

Hoe belangrijk is het vogelen voor jou?

Het vogelen is voor mij een uitlaatklep. Het zorgt ervoor dat ik lekker in de natuur ben voor een paar uurtjes en me nergens anders druk over hoeft te maken dan het vogelen. Je bent eigenlijk altijd op safari met een hobby die je overal kan doen.

Wat betekent de vogelwerkgroep voor jou?

Door de vogelwerkgroep ben ik meer gaan vogelen. Nu ik penningmeester ben geeft het me ook inzicht in hoe de stad en de natuur samenwerken en dat er gelukkig veel mensen zijn die zich daarvoor in willen zetten.

Waarom ben je lid geworden?

Omdat het een goed doel is en je voor €20 per jaar mee kan doen met veel excursies en activiteiten.

Wat is je vreemdste ervaring op vogelgebied?

In Zeeland stonden we met een groepje vogelaars naar een paar steltjes en een nonnetje te kijken toen twee wielrenners achter ons door fietsten.

De ene zei: 'er zal wel iets bijzonders zitten.' Waarop de andere antwoordde: 'Ja, zeker een zwaan ofzo.'

Wat is je lievelingsvogel?

De Ijsvogel. De kleuren en het uiterlijk zijn zo niet-Nederlands.

FOTO, RIA LAMBREGTS

Wat doe je zoal op vogelgebied?

Vooral rondkijken in verschillende natuurgebieden. Mijn vriendin en ik zijn steeds meer gebieden aan het verkennen. Ook ben ik actief als penningmeester voor deze mooie vereniging.

Wat is het mooiste vogelland?

Tot nu toe heb ik alleen ervaring met Nederland. Al heb ik wel ooit een koningsfazant in Frankrijk gezien. Ik wil zeker nog naar de hotspot vogelgebieden in het buitenland op vogelvakantie.

Wat is je favoriete gebied in Nederland?

Het populierenbosje bij Rotterdam/Zevenhuizerplas is een heel mooi gebied waar ik vaak geweest ben en veel mooie soorten heb gezien.

Kun je vogelen combineren met je werk of andere hobby's?

Zeker, gelukkig vogelt mijn vriendin ook dus dat maakt het makkelijker om met z'n tweeën een dagje weg te gaan. De verrekijker gaat altijd mee!

Zijn we nog wat vergeten?

Ik zou graag nieuwe gebieden leren kennen om Breda heen, dus als je graag een keer mij mee wil nemen dan ga ik graag mee!

Ineke Buijnsters

Struikwaard, Almbos en Fort Giessen

Algemeen

De Struikwaard en de aangrenzende Rijswijkse Wiel zijn eigendom van Brabants Landschap

Ligging en bereikbaarheid

Bij Giessen en Rijswijk vind je deze gebiedjes. Nog net in Brabant, onder de Afdamde Maas, goed bereikbaar via A27 en N322. Parkeren bij kruising Maasdijk en Struikpad in Rijswijk. Er is hier een klein parkeerplaatsje bij een zwemstrandje. Anders even verderop in Rijswijk parkeren en een eindje teruglopen.

Beschrijving

De Struikwaard is ontstaan na 1995, vanwege afgravingen ten bate van een nieuwe dijk. Er zijn hoogteverschillen ontstaan en de beboste delen zijn begroeid met eik en es, op andere plekken vooral veel wilgen. Parkeer je ten westen van de Struikwaard bij het begin van het Struikpad, dan passeer je de Rijswijkse Wiel, een mooi gebied, ingericht met het oog op de Patrijs: weilanden met ruige stroken en heggen.

In de Struikwaard liggen twee grote plassen met bebossing eromheen. Je kunt er omheen lopen en buiten het broedseizoen ook er tussendoor. Er is een oeverwaluwand.

Mogelijkheden

In de Struikwaard kun je kiezen voor een langer of korter rondje. Op zeer korte (auto)afstand vind je Fort Giessen en het Almbos. Fort Giessen is niet vaak open, maar de route eromheen kun je altijd lopen en daar is voldoende te zien: er is water, bos, weilanden en akkers. Het Almbos is een bosachtig park, ook weer langs het water en met vijvers, er is afwisseling van oude en jonge bomen.

Leuk om alle drie te combineren; op de website van Brabants Landschap vind je een handig kaartje met parkeerplekken.

Wat is er te zien en te horen

Half april: Nachtegaal, Zwartkop, Tuinfluiter, Staartmees, Ooievaar, Koekoek, Torenavalk, Groenling, Heggenmus, Visdief, Cetti's zanger, veel Grasmussen en tien hazen in vergadering! Dit allemaal in de Rijswijkse Wiel.

In de Struikwaard veel Zwartkoppen, Merel, diverse Mezen, Boerenzwaluw, Putter, Scholeksters en Oeverzwaluw.

Bij Fort Giessen veel ganzen met jongen, jonge spechten, Fuut en nog veel meer.

Het Almbos biedt ook genoeg. Zie waarneming.nl bij Struikwaard, Giessen-het Almbos, en Giessen-Fort Giessen.

Wilma Rasink

Lepelaar

Jaarlijks worden er steeds vaker in de omgeving van Breda Lepelaars (Platalea leucorodia) gezien en gemeld. Vandaar wat meer info over deze opvallend witte verschijning, in een groene vochtige omgeving..

Eind vijftiger jaren, werden er nog maar zeer weinig Lepelaars waargenomen. Alleen de Biesbosch was toen een bekende plek, daar buiten werden ze zelden waargenomen. (vroegste datum 16 02 1960, 8 ex nabij Den Bosch, de laatste waarneming van 09 11 1965 Avifauna van Noord-Brabant).

FOTO, RIA LAMBREGTS

De Lepelaar is dus een zomervogel, en vertrekt dus tegen de winter naar het zuiden richting de waddengebieden van Mauretanie, en de Senegal delta.

In de jaren 1970 lagen de broedgebieden ver buiten de Nederlandse grenzen, de Neusiedlersee in Oostenrijk/Hongarije en enkele gebieden in zuid Spanje waren bekend. Bij ons toen nog maar ca 215 broedpaar. In die tijd waren er al bedreigingen van de soort, in verband met het verdwijnen van geschikte voedselbronnen.

We kunnen de Lepelaar vooral treffen in en nabij natte en slikkerige terreinen. Want hij/zij zijn afhankelijk van veel voedselaanbod in ondiep, zoet en zelfs brak water. Een zeer kenmerkend voedselgedrag is het zwenken met de lepelbek door het water om op de tast allerlei waterinsecten te kunnen verorberen..

Jaarlijks treffen we rond Breda Lepelaars, nabij natte modderige plekken, waterpartijen en sloten. o.a, de vennen en wateren in het Mastbos, de vennen van de Strijbeekse Heide, langs het Markdal, en zelfs onlangs al in en nabij de plas dras situatie In de Lage Vucht ! (Een prachtig initiatief van de Gemeente Breda, om binnen dit weidevogelgebied een nog boeiender en stevige uitbreiding van onze nationale vogel de Grutto te garanderen).

Ooo we dwalen af.....

Het Markiezaatsmeer, nabij Bergen op Zoom, is al vanaf 1995 een jaarlijkse broedplek in een gemengde reigerkolonie, Vanaf 2006, broeden er geregeld Lepelaars op de Sassenplaat in het Hollandsdiep, (in 2021 toename tot ca 204 broedpaar!!).

Het is bekend dat de Lepelaars rond 30-40 km vanaf de broedlokalities voedselgebieden opzoeken.

De oudste, bekendste broedkolonie is Het Naardermeer. later eind 19^e eeuw kwamen Het Zwanenwater en Texel als broedgebieden erbij.

Vanaf 1980 is de vestiging van de Lepelaar stevig toegenomen. Niet allen in ons land, ook broedgebieden nu in het Duitse / Deense waddengebied (ca 600 bp), Frankrijk(60), en zelfs Lepelaars geboren in ons land hebben zich gevestigd in Engeland.

In ons land vooral broedend in beschermde natuurgebieden op bijna alle waddeneilanden, Oostvaardersplassen, Zeeuwse Delta, De Wieden, en nabij Den Oever, Balgzand als een van de laatste vestigingen.

Tijdens de laatste Atlasperiode, 2013-2015, waren er ca 2500-3000 broedpaar in Nederland.

Maar toch blijft het een kwetsbare soort, vele grondbroeders worden door onder andere de Vos, en kleine zoogdieren bedreigd. Daarom zijn ze vroeger meer in de bomen gaan nestelen nabij andere koloniebroeders als reigers en aalscholvers.

2021 werd de Nederlandse Lepelaarpopulatie geschat op ca 3775-3900 broedpaar.

De afgelopen tien jaren zien we zelfs in de winterperiode december- februari diverse Lepelaars. Het blijken jonge vogels te zijn die vooral op Texel, in Noord- en Zuid Holland of in de Zeeuwse delta verblijven.

Kortom, het blijkt dat we tegenwoordig rond Breda altijd wel een Lepelaar kunnen waarnemen !

Bronnen;

West Brabantse Vogelwerkgroep; 2009, Vogels (houden) van Breda, van Iersel, P. van der Sanden A, van der Sanden H., Veenhuizen W, NPM media Breda.

SWEV, Atlas van de West-Brabantse broedvogels 2007, NPN media Breda,

SOVON Vogelonderzoek Nederland, 2002, Atlas van de Nederlandse broedvogels 1998-2000.

Atlas van de Nederlandse broedvogels 1979, R.M. Teixeira SOVON/ Natuurmonumenten.

Atlas Nederlandse Vogels 1987 SOVON.

SOVON vogelonderzoek Nederland 2018, Vogelatlas van Nederland. Broedvogels, wintervogels en 40 jaar verandering. Kosmos.

Broedvogels in Nederland 2021. SOVON rapport 2022/59

Willem Veenhuizen

Waarnemingen

16	Dodaars	4-2-2025	Brabantse Biesbosch - Polder Maltha	Mitchell Krijnen
6	Geoorde Fuut	1-4-2025	Galder - Galdersche Heide	Jarek van Houten
1	Roerdomp	14-4-2025	Hooijdonk	Egbert Eilander
8	Koereiger	25-4-2025	Brabantse Biesbosch - Polder Langeplaat	Hans Diepstraten
2	Kleine Zilverreiger	9-3-2025	Brabantse Biesbosch - Noordwaard	Peter Melissen
2	Purperreiger	18-4-2025	Brabantse Biesbosch - Noordwaard	Bianca van den Berg
1	Zwarte Ooievaar	12-4-2025	Blauwe Kei	Jarek van Houten
21	Ooievaar	20-4-2025	Terheijden - Mark en Markdijk	Erik van Boxtel
1	Zwarte Ibis	13-4-2025	Hooijdonk	Mark Langstraat
3	Wilde Zwaan	22-2-2025	Rucphensche Bosschen - Nederheide e.o.	Leo Nagelkerke
1	Kleine Rietgans	30-3-2025	Caterspolder	Rutger van Ouwkerk
1	Ross' Gans	1-2-2025	Castelre - Merkske - Castellesche Heide	Raymond van Breemen
2	Casarca	7-4-2025	Chaaam - Bleeke Heide	Ria Lambregts
96	Bergeend	5-3-2025	Brabantse Biesbosch - Gat van de Zuiderklip	Hans Diepstraten
2	Mandarijneend	15-3-2025	Boswachterij Dorst	Marlies Leemans
200	Wintertaling	9-3-2025	Brabantse Biesbosch - Noordwaard	Gert Bouwmeester
40	Pijlstaart	8-2-2025	Chaaam - Bleeke Heide	Ria Lambregts
2	Zomertaling	16-3-2025	Lage Zwaluwe - Nieuwe Zwaluwe Polder	Jan Benoist
9	Krooneend	21-2-2025	Geertruidapolder	Joost Simons
20	Tafeleend	15-2-2025	Waterakkers	Bianca van den Berg
1	Witoogeend	27-3-2025	Rilland - Hogerwaardpolder west	Mark Langstraat
3	Zwarte Zee-eend	30-3-2025	Binnenschelde	Rutger van Ouwkerk
1	Kokardezaagbek	21-2-2025	Markdal	Hans van Kluiven
1	Zwarte Wouw	28-4-2025	Lage Vuchtpolder	Mitchell Krijnen
1	Rode Wouw	6-4-2025	Terheijden	Mark Langstraat
1	Boomvalk	30-4-2025	Strijbeek - Strijbeeksche Heide	Mark Nuiver
1	Porseleinhoen	11-4-2025	Brabantse Biesbosch - Polder Langeplaat	Hans Diepstraten
50	Kraanvogel	20-2-2025	Westerpark	Marjo Lips
150	Kluut	9-3-2025	Brabantse Biesbosch - Noordwaard	Gert Bouwmeester
1	Strandplevier	14-4-2025	Brabantse Biesbosch - Noordwaard	Jan van den Brandt
7	Kleine Strandloper	30-3-2025	Chaaam - Bleeke Heide	Edwin Van der werf
400	IJslandse Grutto	21-2-2025	Brabantse Biesbosch - Noordwaard	Gerard Sand
1	Zwarte Ruiter	20-3-2025	Brabantse Biesbosch - Boven Spieringpolder	Gerard Sand
20	Bosruiter	29-4-2025	Lage Vuchtpolder	Leo Nagelkerke
4	Dwergmeeuw	30-4-2025	Brabantse Biesbosch - Noordwaard	Arthur Kok
1	Reuzenster	22-4-2025	Brabantse Biesbosch - Noordwaard	Joost Simons
3	Witwangster	19-4-2025	Brabantse Biesbosch - Noordwaard	Jan van den Brandt
1	Velduil	13-4-2025	Hooijdonk	Erik van Boxtel
1	Kleine Bonte Specht	18-2-2025	Mattemburgh west van A60	Hans Goossens
60	Oeverzwaluw	23-4-2025	Waterakkers	Remko Hanssens
29	Gele Kwikstaart	7-4-2025	Lage Vuchtpolder	Erik Dinslage
1	Engelse Kwikstaart	27-4-2025	Brabantse Biesbosch - Noordwaard	Marjo Lips
1	Rouwkwikstaart	17-3-2025	Oudenbosch - Polder de Hoevensche Beemden	Tim van Oerle
2	Paapje	15-4-2025	Prinsenbeek - Strijen	Oskar 't Hardt
1	Graszanger	10-3-2025	Markiezaat - De Duintjes	Jan van den Brandt
1	Bonte Vliegenvanger	17-4-2025	Vloeiweide	Oskar 't Hardt
4	Baardman	5-3-2025	Brabantse Biesbosch - Polder Lepelaar	Hans Diepstraten
1	Raaf	2-4-2025	Het Zand - Villawijk	Netty Rook

Blauwborst

Goudvink

Rode Wouw

Koekoek

Fotós Ria Lambregts